

Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 25.06.2009, sp. zn. 14 Co 223/2009, ECLI:CZ:KSUL:2009:14.CO.223.2009.1

Číslo: 72/2010

Právní věta: Vyplacené dávky pomoci v hmotné nouzi nelze postihnout jako hotové peníze při výkonu rozhodnutí (exekuci) prodejem movitých věcí povinného; to platí bez zřetele k výši částky, které se nemůže týkat výkon rozhodnutí (exekuce) podle § 322 odst. 2 písm. d/ o. s. ř.

Soud: Krajský soud v Ústí nad Labem

Datum rozhodnutí: 25.06.2009

Spisová značka: 14 Co 223/2009

Číslo rozhodnutí: 72

Číslo sešitu: 7-8

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Exekuce, Výkon rozhodnutí

Předpisy: § 268 odst. 1 písm. d) o. s. ř.

§ 321 o. s. ř.

§ 47

§ 48 předpisu č. 111/2006Sb.

§ 52 předpisu č. 120/2001Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Usnesením ze dne 20. 3. 2009 O k r e s n í s o u d v Chomutově exekuci na majetek povinné nařízenou usnesením Okresního soudu v Chomutově ze dne 16. 10. 2008 a na jeho základě exekučním příkazem soudního exekutora JUDr. J. P. ze dne 17. 2. 2009 v rozsahu postižení hotových peněz v částce 9700 Kč pocházejících z dávek pomoci v hmotné nouzi vyplacených dne 17. 2. 2009 částečně zastavil (výrok I.), návrh povinné na částečné zastavení exekuce pro částku 1000 Kč zamítl (výrok II.) a žádnému z účastníků nepřiznal právo na náhradu nákladů řízení o návrhu povinné na částečné zastavení exekuce (výrok III.).

Okresní soud dospěl k závěru, že jsou zde splněny předpoklady pro částečné zastavení exekuce z důvodu uvedeného v § 268 odst.1 písm. d) o. s. ř., neboť postupem exekutora v daném případě byly postiženy věci (hotové peníze ve výši 9700 Kč), které jsou podle zvláštního předpisu (§ 48 odst. 4 zák.č. 111/2006 Sb.) z exekuce vyloučeny. Navíc okresní soud uvedl, že postup exekutora, kdy pro exekuci prostředků pocházejících z dávek pomoci v hmotné nouzi použil jako formu exekuce prodej movitých věcí, je obcházením zákona, konkrétně ustanovení § 317 odst. 2 o. s. ř. a je tedy nepřipustný. Jelikož povinná navrhla částečné zastavení exekuce pro částku 10 700 Kč, přičemž exekutorem jí byla zabavena pouze částka 9700 Kč, tak ohledně částky 1000 Kč návrh povinné na

částečné zastavení exekuce zamítl. O nákladech řízení rozhodl s odkazem na ustanovení § 271 o. s. ř.

Proti tomuto usnesení, a to pouze proti vyhovujícímu výroku ve věci samé a souvisejícímu výroku o nákladech řízení podali včas odvolání oprávněný a soudní exekutor (dále jen „exekutor“). Oprávněný nesouhlasí s částečným zastavením exekuce a ve stručnosti uvedeno okresnímu soudu především vytyká nesprávné právní posouzení věci a dále i neúplné skutkové zjištění. Uvedl, že okresní soud vycházel z ustanovení zákona, konkrétně § 317 o. s. ř., který na daný případ nedopadá, danou věc měl přitom posuzovat výhradně podle ustanovení § 321 a násl. o. s. ř., jakož i vyhlášky č. 37/1992 Sb. a instrukce ministerstva spravedlnosti č. 1360/95-00D. Podle této úpravy exekuci prodejem movitých věcí podléhají všechny hotové peníze s omezením toliko částkou 1000 Kč. Jiné omezení zákon či podzákoné právní předpisy neznají a naopak ukládají exekutorovi zajistit zejména hotové peníze. Původ peněz nemůže hrát roli a exekutor je povinen postupovat podle zákona a takové peníze zajistit. Předmětné peněžní prostředky byly zajištěny pro uspokojení pohledávky oprávněného, kterou je nezaplacený místní poplatek za komunální odpad, který je přednostní daňovou pohledávkou. Vyplacená sociální dávka má sloužit k úhradě všech zákonem stanovených poplatků a daní a dále k uspokojování životních potřeb osoby, která se ocitne v hmotné nouzi podle podmínek stanovených v zákoně o hmotné nouzi. Povinná předmětné dávky tímto způsobem nevyužila, a lze dovodit, že jejich poskytnutí tím, že tyto prostředky nevyužila k úhradě mimo jiné k zákonem stanoveným daním a poplatkům, zneužila. Vzhledem k tomu, že pohledávku na místním poplatku za komunální odpad neuhradila v zákonné lhůtě, ani po jejím vyměření předmětným platebním výměrem a dokonce ani po vyzvání k zaplacení nedoplateků v náhradní lhůtě, stal se exekuční titul vykonatelným a k jeho vymožení byla tak nařízena exekuce. Z toho důvodu nelze argumentovat tím, že exekucí jsou postiženy věci, jejichž prodej by byl v rozporu s morálními pravidly. Ustanovení § 322 o. s. ř. je třeba vykládat restriktivně a podřadit pod něj pouze věci, které povinný nemůže postrádat, aniž by tím byla snížena jeho lidská důstojnost. Exekutor je tedy z uvedeného hlediska povinen ponechat povinnému 1000 Kč a prokáže-li mu povinný, že nezbytně nutně potřebuje hotovost vyšší, je oprávněn ponechat mu hotovost vyšší. Výši částky, kterou povinný nezbytně potřebuje k uspokojení potřeb svých a své rodiny nelze však vyvozovat pouze ze samotného faktu, že peněžní prostředky byly povinnému vyplaceny jako dávky pomoci v hmotné nouzi, neboť povinný může mít i jiné příjmy, a zcela jistě má příjmy z dávek státní sociální podpory, o které musí požádat přednostně, před tím než je obcí doplácen do životního či existenčního minima, či majetek, z něhož uspokojuje své životní potřeby. Povinná neprokázala, že uvedené finanční prostředky nezbytně potřebovala k uspokojení základních potřeb své rodiny a okresní soud se tímto vůbec nezabýval. Nedisponuje-li povinná jiným příjmem, nevlastní-li žádné nemovitosti ani jiné postižitelné věci movité, z jejichž výtěžku vzniklého z jejich prodeje by bylo možno pohledávku uspokojit, je postup exekutora adekvátní a legitimní. Navrhl, aby odvolací soud usnesení soudu prvního stupně v napadeném výroku I. změnil a návrh povinné na částečné zastavení exekuce zamítl, případně, aby v této části rozhodnutí zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Exekutor v podaném odvolání rovněž nesouhlasí s částečným zastavením exekuce, podrobně vysvětluje právní důvody svého procesního postupu ve věci, přičemž jeho odvolací návrh je shodný s odvolacím návrhem oprávněného.

K r a j s k ý s o u d v Ústí nad Labem odmítl odvolání exekutora a k odvolání oprávněného potvrdil usnesení soudu prvního stupně.

Z odůvodnění:

Krajský soud, jako soud odvolací nejprve zkoumal základní předpoklad odvolacího řízení, a to, zda odvolání bylo podáno osobou oprávněnou. V případě exekutora odvolací soud dospěl k závěru, že tento není k podání odvolání v této věci subjektivně legitimován. Nařízení exekuce včetně jejího zastavení je zákonem svěřeno soudu. Další (jiná) rozhodovací činnost v rámci vlastního provádění

exekuce je svěřena exekutorovi, který má ve všech těchto stádiích řízení postavení soudu. Proto je vyloučeno (a z logiky věci vyplývá), aby exekutorovi příslušelo právo podat odvolání (tj. učinit procesní úkon) proti rozhodnutí o částečném zastavení exekuce. Exekutorovi by příslušelo právo podat odvolání pouze do výroku o nákladech exekuce. Jelikož v daném případě předmět exekuce, tj. vymožení částky 424 Kč včetně nákladů exekuce, zůstal nezměněn, pověření exekutora nezanklo, nebylo tak třeba rozhodovat ani o nákladech exekutora. Okresní soud tedy postupoval správně, pokud o nákladech exekutora nerozhodl. Odvolací soud proto odvolání exekutora, jako odvolání podané někým, kdo k jeho podání není oprávněn, odmítl (§ 218 písm. b/ o. s. ř.).

Odvolací soud k odvolání oprávněného podle ustanovení § 212, § 212a o. s. ř. přezkoumal usnesení soudu prvního stupně v napadeném vyhovujícím výroku ve věci samé a v souvisejícím výroku o nákladech řízení, jakož i řízení vydání usnesení předcházející, a to aniž by ve věci nařizoval odvolací jednání, neboť soud prvního stupně rozhodl bez nařízení jednání v souladu se zákonem a nebylo třeba ve věci provádět další šetření nebo dokazování (§ 254 odst. 6 o. s. ř.) a odvolání oprávněného neshledal důvodným.

Z obsahu spisu odvolací soud zjistil, že okresní soud usnesením ze dne 16. 10. 2008 nařídil na návrh oprávněného podle ustanovení § 44 odst. 2 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů (dále jen „exekuční řád“) exekuci na majetek povinné podle vykonatelného platebního výměru Magistrátu města Ch. ze dne 18. 12. 2006 k uspokojení pohledávky oprávněného ve výši 424 Kč a pro náklady exekuce, které budou v průběhu řízení stanoveny. Provedením exekuce pověřil JUDr. J. P., exekutora se sídlem Exekutorského úřadu M. V návaznosti na toto usnesení uvedený exekutor vydal dne 17. 2. 2009 exekuční příkaz prodejem movitých věcí povinné, když respektoval oprávněným vznesený ústní požadavek na provedení soupisu movitých věcí s tím, že oprávněný současně exekutorovi sdělil, že povinná se může vyskytovat v jeho sídle, a to zejména v prostorách suterénu zadního traktu, kde jsou umístěny pokladny a kde jsou tak vypláceny dávky pomoci v hmotné nouzi. Na základě tohoto příkazu dne 17. 2. 2009 soudní exekutor zabavil povinné hotovost ve výši 9700 Kč, a to v budově oprávněného bezprostředně poté, co povinné tyto hotové peníze byly vyplaceny jako dávky pomoci v hmotné nouzi. Povinná poté podala návrh na částečné zastavení exekuce a okresní soud jejímu návrhu zčásti vyhověl napadeným usnesením.

Podle ustanovení § 52 odst.1 ex. řádu nestanoví-li tento zákon jinak, použijí se pro exekuční řízení přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu.

Podle ustanovení § 47 odst. 1 ex. řádu exekutor poté, co mu bylo doručeno usnesení o nařízení exekuce, posoudí, jakým způsobem bude exekuce provedena, a vydá nebo zruší exekuční příkaz ohledně majetku, který má být exekucí postižen. Exekučním příkazem se rozumí příkaz k provedení exekuce některým ze způsobů uvedených v tomto zákoně. Exekutor je povinen v exekučním příkazu zvolit takový způsob exekuce, který není zřejmě nevhodný, zejména vzhledem k nepoměru výše závazků povinného a ceny předmětu, z něhož má být splnění závazků povinného dosaženo.

Podle odstavce druhého téhož ustanovení exekuční příkaz má účinky nařízení výkonu rozhodnutí podle občanského soudního řádu. Podle exekučního příkazu se exekuce provede po právní moci usnesení o nařízení exekuce.

Podle ustanovení § 321 o. s. ř. výkonem rozhodnutí nemohou být postiženy věci, jejichž prodej je podle zvláštních předpisů zakázán, nebo které podle zvláštních předpisů výkonu rozhodnutí nepodléhají.

Podle ustanovení § 48 odst. 4 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi dávky pomoci v hmotné nouzi nepodléhají výkonu rozhodnutí.

Podle ustanovení § 268 odst. 1 písm. d) o. s. ř. výkon rozhodnutí bude zastaven, jestliže výkon rozhodnutí postihuje věci, které jsou z něho podle § 321 a 322 vyloučeny.

V projednávané věci odvolací soud shodně jako soud prvního stupně je toho názoru, že exekutor postihl věci (konkrétně peníze v částce 9700 Kč), které jsou podle zvláštního předpisu (zákona č. 111/2006 Sb.) z exekuce vyloučeny a je zde tak dán důvod pro částečné zastavení exekuce (§ 268 odst. 1 písm. d / o. s. ř.).

Ústavní soud ve svém stanovisku ze dne 21. 5. 1996, sp. zn. Pl. ÚS- st. 1/96, uveřejněném ve Sbírce nálezů a usnesení, sv. 9, pod č. 1, vyslovil, že v případě aplikace právního ustanovení nutno prvotně vycházet z jeho doslovného znění. Pouze za podmínky jeho nejasnosti a nesrozumitelnosti (umožňující např. více interpretací), jakož i rozporu doslovného znění daného ustanovení s jeho smyslem a účelem, o jejichž jednoznačnosti a výlučnosti není jakákoli pochybnost, lze upřednostnit výklad e ratione legis před výkladem jazykovým. Pokud jde o ustanovení § 48 odst. 4 zákona č. 111/2006 Sb., jakož i ustanovení § 321 o. s. ř. argumentace směřující ke zpochybnění doslovného výkladu těchto ustanovení nemůže obstát. V posuzované věci odvolatel směřuje své výtky ke zpochybnění zákonem (výslovně) stanovené skutečnosti, podle které dávky vyplacené podle zákona č. 111/2006 Sb. nepodléhají výkonu rozhodnutí, tedy i exekuci (§ 47 odst. 2 exekučního řádu). Odvolací soud se zřetelem ke smyslu a účelu zákona č. 111/2006 Sb., jímž je bezpochyby zabezpečení základních životních potřeb osob v situaci absolutního nedostatku hmotných prostředků a v těch sociálních situacích, kdy osoby nejsou schopny samy s pomocí vlastní rodiny zabezpečovat svoje základní životní potřeby, neshledává citované ustanovení nejasným či nesrozumitelným, případně jeho jazykové vyjádření v rozporu se smyslem a účelem zákona. Nelze se ztotožnit s názorem odvolatele, že dávky pomoci v hmotné nouzi poté, co jsou osobě oprávněné podle uvedeného zákona vyplaceny, bezprostředně po jejich výplatě ztrácejí charakter dávek a již exekuci podléhat mohou. Takovýto výklad je v naprostém rozporu se smyslem a účelem zákona č. 111/2006 Sb. Peníze, které oprávněný vyplatí jako dávky pomoci v hmotné nouzi, mají sloužit výhradně k zajištění základních životních potřeb příjemce a jeho rodiny, a jako takové požívají ochrany před exekucí. Pouhou výplatou tedy neztrácejí svůj původní charakter dávek. Tento pozbudou až poté, co budou směněny za něco jiného (jiné věci), případně nebudou spotřebovány a stanou se úsporou. Nelze za situace, kdy povinné nebyl dán žádný prostor k tomu, aby peníze vyplacené jako dávky pomoci v hmotné nouzi použila právě a jen k účelu, k němuž mají podle zákona sloužit, tj. k zakoupení potravin a dalších věcí nutných pro provoz domácnosti, tvrdit, že takto vyplacené peníze již nemohou požívat ochrany dané jim citovaným ustanovením zákona č. 111/2006 Sb.

Nutno upozornit na to, že po řadě zákonných úprav v oblasti sociální ochrany byl přijat ucelený základní systém této ochrany obyvatelstva, který je v souladu s nejnovějšími trendy ve vyspělých zemích a jehož součástí jsou i zákony účinné od 1. 1. 2007, kterými jsou jednak citovaný zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi a dále zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu a zákon č. 112/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o životním a existenčním minimu a zákona o pomoci v hmotné nouzi. Posledně uvedeným zákonem došlo krom jiného ke změně ustanovení § 317 odst. 2 o. s. ř. (čl. III.), jímž byly dávky pomoci v hmotné nouzi zahrnuty mezi dávky exekuci nepodléhající, dále byl změněn § 47 odst. 5, věta druhá, zákona č. 141/1961, o trestním řízení soudním - trestní řád (čl. I.), podle kterého zajištění nepodléhají krom jiných i dávky pomoci v hmotné nouzi a dále i § 6 odst. 2 písm. g) zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (čl. XXIX), podle kterého vláda v době trvání nouzového stavu je dále oprávněna zabezpečit náhradní způsob rozhodování, krom jiných, i o dávkách pomoci v hmotné nouzi a o jejich výplatě. Z uvedeného je zřejmé, že zákonodárce měl především na mysli operativní řešení problémů plynoucích z neopakovatelných lidských osudů, kdy systém sociální pomoci má řešit situace, kdy jsou ohrožena práva občana, občan se nachází v hmotné a sociální nouzi a není schopen zabezpečit svoje potřeby vlastními silami a je tak třeba mu

poskytnout finanční pomoc (sociální dávku). Jestliže tedy příslušný orgán rozhodující o přiznání dávek dospěje k závěru, že určitá osoba splnila zákonné podmínky na jejich přiznání a konkrétně, tak jako v daném případě, dávky pomoci v hmotné nouzi takového osobě přiznal, pak této osobě mají být dávky vyplaceny, a to k účelu, k němuž mají podle zákona sloužit. Jestliže zákon výslovně stanoví k jakému účelu sloužit nemají (zákon č. 111/2006 Sb. vylučuje v ustanovení § 48 odst. 4 jejich použití k úhradě dluhů příjemce vymáhaných v exekučním řízení), pak takovýto zákaz je nutno respektovat.

Co se týče ustanovení § 321 o. s. ř. z jeho jazykového výkladu jasně a bez jakýchkoliv pochybností mimo jiné vyplývá, že výkonem rozhodnutí (exekucí) nemohou být postiženy věci, které podle zvláštních předpisů výkonu rozhodnutí nepodléhají. Podle zvláštního předpisu výkonu rozhodnutí (exekuci) nepodléhají dávky pomoci v hmotné nouzi, proto, byla-li na ně vedena exekuce, je zde dán důvod pro částečné zastavení exekuce podle § 268 odst. 1 písm. d) o. s. ř. Pokud tedy okresní soud návrhu povinné na zastavení exekuce v rozsahu zajištěných hotových peněz v částce 9700 Kč vyhověl, rozhodl správně. I o nákladech řízení o částečné zastavení exekuce rozhodl správně, neboť úspěšné povinné podle obsahu spisu žádné náklady tohoto řízení nevznikly.

Z vyložených důvodů proto odvolací soud usnesení soudu prvního stupně v napadené části jako věcně správné podle ustanovení § 219 o. s. ř. potvrdil.

Závěrem odvolací soud jen připomíná, že exekuce stále zůstává nařízena pro částku 424 Kč a pro náklady exekuce, přičemž pokud snad povinná nevyužije možnosti tuto částku dobrovolně uhradit mimo rámec exekuce, nebrání nic tomu, pokračovat jednak v exekuci prodejem movitých věcí povinné, případně nařídit exekuci příkázáním jiných peněžitých pohledávek, které má povinná za třetí osobou. Sám oprávněný v podaném odvolání uvádí, že je mu známo, že povinné jsou vypláceny i dávky státní sociální podpory, které požívají ochrany před exekucí pouze pokud jde o příspěvek na bydlení nebo pokud jsou vypláceny jednorázově (§ 317 odst. 2 o. s. ř.), tedy nutně takovéto dávky vyplácené opakovaně (pokud nejde o příspěvek na bydlení) exekuci podléhat musí.